

Selectie aan de poort: werkt dat, en kan dat met een slaaggarantie?

Natuurlijk kan dat, althans met een **geclausuleerde** slaaggarantie. Je stelt als voorwaarde (a) dat de student zich voldoende inzet (de zgn. ijverclausule). En zo nodig hanteer je als bijkomende clausules: (b) de student moet binnen de gekozen opleiding een vakkenpakket kiezen dat hij/zij aankan en/of (c) de student moet genoeg nemen met een eindniveau dat binnen de toegelaten studieduur haalbaar is. En eventueel hanteer je bovendien als clausule: (d) de student moet zijn studieduur aanpassen aan het eindniveau dat hij/zij wil bereiken. Bart Funnekotter (NRC 22/2/2011) stelt dat selectie aan de poort tot hoge rendementen kan leiden, waarbij hij verwijst naar de brede Liberal Arts Colleges in Nederland.¹ Maar hij laat onvermeld dat daar niet alleen clausule (a) maar ook de clausules (b) en (c) gehanteerd worden. De kracht van deze University Colleges is tevens gelegen in het feit dat ze intensief onderwijs en intensieve studiebegeleiding bieden en dat hun programma-aanbod wordt afgestemd op het beginniveau van de toegelaten student. En dat is misschien wel de belangrijkste factor: na de selectie aan de poort sluit men een 'sterk studiecontract'. Wij beloven dat we je zullen behandelen als een geschikte student. Wij eisen weliswaar een hoge studie-inzet, maar wij zullen je dan ook zo efficiënt mogelijk naar de (of in elk geval: een) eindstreep leiden. Gewoonlijk wordt in zo'n sterk studiecontract clausule (d) achterwege gelaten: in principe beloven wij dat je bij voldoende inzet in de officiële cursusduur een erkend diploma zult behalen.

Selectiepsycholoog Ben Wilbrink (BON 23/2/2011) staat sceptisch tegenover selectie aan de poort van het hoger onderwijs, maar dat is inherent aan zijn vak:² selectiepsychologen constateren dat er erg veel fouten worden gemaakt als men het studiesucces van aspirant-studenten tracht te voorspellen. Daarbij hanteren zij de *double-blind* regel: noch de ontvangende opleiding noch de student zelf wordt op de hoogte gesteld van de succesprognose die aan de poort gemaakt is. Maar in de praktijk werkt de succesprognose met een *feed-forward*. Studenten die aan de poort ongeschikt zijn bevonden, worden niet toegelaten tot de opleiding. En geschikt geachte studenten die zich voldoende inzetten, leidt men zonder nadere selectie naar de eindstreep. De prognose is dus *self-fulfilling*. En dat wordt versterkt als de student wordt toegelaten tot *een bundel van trajecten of opleidingen*, met een variëteit van eindstrepen en eindniveaus, en als de keuzes binnen die bundel strak begeleid of zelfs gereguleerd worden. Voor een selectiepsycholoog is de lol er dan af, maar voor het onderwijsbeleid blijft zo'n opzet uiterst interessant.

In het kader van de selectie aan de poort zou men de volgende criteria kunnen hanteren om een eventuele slaaggarantie te kunnen waarmaken:

1. Hoe groot is de kans dat de kandidaat zich, tot op het tijdstip dat hij de eindstreep bereikt, aan de *ijverclausule (a)* houdt? Zal hij gemotiveerd zijn om het aangeboden programma met voldoende ijver te doorlopen? Zullen wij in staat zijn de motivatie van de kandidaat op peil te houden? Beantwoordt het door ons aangeboden programma aan de studie- en loopbaandoelen die de kandidaat wil bereiken?
2. In hoeverre beheerst de kandidaat de *instructietalen* die in het aangeboden programma gehanteerd worden? Is zijn beheersingsniveau voldoende om het programma met vrucht te doorlopen? Of in hoeverre kunnen wij de aangetroffen deficiënties in zijn beheersingsniveau tijdig helpen repareren?
3. In hoeverre beantwoordt het *vorderingenniveau* van de kandidaat (dus zijn feitelijke beginniveau) aan het beginniveau dat vereist is om het aangeboden programma met vrucht te volgen? Of in hoeverre kunnen wij de in zijn vorderingenniveau aangetroffen deficiënties tijdig helpen repareren?
4. In hoeverre heeft de kandidaat de *algemene en vakspecifieke begaafdheid* die nodig is om het aangeboden programma in een aanvaardbaar tempo te doorlopen? Of in hoeverre kunnen wij een groeiproces in gang zetten om zijn begaafdheidstekorten tijdig te helpen opheffen?

Deze selectiecriteria kunnen strikt worden toegepast voor veeleisende masterprogramma's en voor honoursprogramma's in de bachelorfase. Uit een groot aantal gegadigden worden de besten geselecteerd en zij krijgen een studiecontract met slaaggarantie (behoudens clausule a).³ De afgewezen gegadigden kunnen bij programma's terecht die minder hoge eisen stellen. Maar zoals eerder gezegd: als men het programma-aanbod voorbij de poort verbreedt, kan men (met gebruikmaking van de clausules a, b, c en eventueel d) aan veel méér gegadigden een contract met slaaggarantie aanbieden. Na een brede brugperiode worden de toegelaten studenten toegeleid naar een programma waarin ze voldoende kans van slagen hebben.

Nu kan men tegenwerpen: in dat geval wordt de selectiebeslissing alleen maar uitgesteld! Deze slaaggarantie impliceert immers dat de toegelaten student het risico loopt na het brugjaar voor alle majors te

worden afgewezen behalve voor de major Macramé op Academische Grondslag. Dat risico heeft de student inderdaad genomen door in te stemmen met de toelating tot de hele bundel die hem is aangeboden. Daar staat tegenover dat de student dankzij de selectie aan de poort en de *allocatieve* propedeuse, gevrijwaard is van het risico op een bindend studieadvies van een *selectieve* propedeuse: hij kan zonder omzwaai verliezen naar een van de eindstrepen binnen de aangeboden bundel doorstromen. Als bacheloropleidingen aan de poort zouden mogen selecteren, zou de aspirant-student bij zijn studiekeuze een afweging moeten maken tussen:

- een (gewoonlijk relatief smalle) opleidingsbundel zonder toelatingsselectie aan de poort, gevolgd door een selectieve propedeuse, of
- een relatief smalle opleidingsbundel met strenge toelatingsselectie aan de poort, waaraan een slaagarantie verbonden is, of
- een brede opleidingsbundel (hoe breed precies?!) met enige toelatingsselectie aan de poort, waaraan een slaagarantie verbonden is, gevolgd door een allocatieve propedeuse.

De strengheid van de toelatingsselectie kan overigens niet worden afgemeten aan het percentage afgewezen gegadigden, want dat percentage wordt mede bepaald door twee andere factoren: (a) hoe heterogeen is de populatie van gegadigden, wat geschiktheid betreft? en (b) hoe groot is de populatie van gegadigden in verhouding tot het aantal beschikbare studieplaatsen? De laatstgenoemde factor geldt uiteraard alleen voor opleidingen met een numerus fixus, zoals de University Colleges in Nederland, die bovendien een groot quotum voor buitenlanders reserveren.

In principe is het bij een opleiding met numerus fixus denkbaar dat een hoog percentage van de gegadigden bij de poort wordt afgewezen terwijl de meeste gegadigden wel geschikt zijn. Men zou dan ten onrechte van een opleiding met strenge toelatingsselectie spreken, aangezien men na enige voorselectie zonder bezwaar een toelatingssysteem had kunnen hanteren. In dat geval zou het misleidend zijn als men dat een opleiding voor excellente studenten noemt. Men kan slechts claimen dat men, uit de populatie van gegadigden, de meest geschikte studenten geselecteerd heeft.

Wes Holleman

weblog onderwijs 5-3-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

¹ <http://www.nrc.nl/nieuws/2011/02/22/tien-opleidingen-selecteren-al-aan-de-poort-en-dat-werkt/> [online samenvatting van Funnekotters artikelen (NRC 22/2/2011): *Selectie aan de poort werkt: hoger studierendement* en *Alleen voor studenten die bereid zijn hun best te doen*].

² <http://www.beteronderwijsnederland.nl/node/7443> (23/2/2011).

³ Ik heb me in dit blogbericht sterk laten inspireren door publicaties van A.D. de Groot, waaronder *Selectie voor en in het hoger onderwijs* (1972).